36 984 (R 2222) **Intrekking van de Rijkswet van 10 februari 2017, houdende wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap in verband met het intrekken van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid (Stb. 2017, 52) en tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017**

Nr. 8 **NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG**
Ontvangen 28 oktober 2026

Met veel belangstelling heb ik kennisgenomen van het verslag van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid. Ik dank de leden van de verschillende fracties voor hun inbreng. De gestelde vragen worden hierna beantwoord. Bij de beantwoording is de volgorde van het verslag aangehouden. De vragen en opmerkingen uit het verslag zijn integraal opgenomen in cursieve tekst en de beantwoording daarvan in gewone typografie.[1]

Algemeen deel

I. Algemeen

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap in verband met het intrekken van het Nederlanderschap in belang van de nationale veiligheid. Deze leden onderschrijven de doelstelling dat personen die zich hebben aangesloten bij een terroristische organisatie in het buitenland niet de mogelijkheid moeten krijgen om (illegaal) terug te reizen naar Nederland met het oog op de nationale veiligheid. Wel hebben zij nog enkele vragen over de werkwijze rondom het aanmerken van organisaties als terroristische alsmede een aantal andere vragen over het wetsvoorstel.

De leden van de VVD-fractie hebben met veel interesse en enthousiasme kennisgenomen van Intrekking van de Rijkswet van 10 februari 2017, houdende wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap in verband met het intrekken van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid (Stb. 2017, 52) en tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (het wetsvoorstel). Deze leden vinden dat de bevoegdheid een cruciaal onderdeel is van het pallet aan maatregelen om terrorisme in Nederland tegen te gaan. Daarnaast zijn zij principieel van mening dat iemand die zich aansluit bij een terroristische organisatie het niet langer verdient om te genieten van de voordelen die de Nederlandse nationaliteit met zich meebrengt en dat

[1] In deze nota wordt kortheidshalve gesproken van ‘intrekking van het Nederlanderschap’ of ‘intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid’. Daarmee wordt telkens gedoeld op de bevoegdheid neergelegd in artikel 14, vierde lid, RWN, tenzij anders aangegeven.

het intrekken van het Nederlanderschap daarmee dus meer dan proportioneel is. Zij hebben nog wel enkele vragen over het wetsvoorstel.

De leden van de PRO-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden delen de mening van de regering dat er middelen moeten zijn om op te kunnen treden tegen degenen die zich hebben aangesloten bij een terroristische organisatie en de veiligheid van Nederland in gevaar brengen. Zij zijn echter van mening dat het voorliggend wetsvoorstel daaraan niet bijdraagt, ongewenste neveneffecten heeft en mogelijk zelfs contraproductief is. Bovendien bestaan er al meerdere en afdoende mogelijkheden om op te kunnen treden tegen het gevaar waar dit wetsvoorstel zich op richt. Deze leden zouden voorts willen verwijzen naar de behandeling van het inhoudelijk gelijke wetsvoorstel tot verlenging van de bevoegdheid tot het intrekken van het Nederlanderschap uit 2021 (Kamerstuk 35934-(R2158)). Ook toen waren deze leden al niet overtuigd van het nut en de noodzaak van de verlenging van die bevoegdheid en stemden zij, daardoor gesterkt door het negatieve advies van de afdeling Advisering van de Raad van State (de Afdeling) en relevante bezwaren van anderen, waaronder het College voor de Rechten van de Mens, tegen het wetsvoorstel. In het nu voorliggend wetsvoorstel en de toelichting daarbij, waarin geen nieuwe inzichten worden aangedragen, zien deze leden geen aanleiding om van mening te veranderen. Zij hebben verder geen vragen of opmerkingen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel en vragen of de regering een update kan geven van de cijfers die de Algemene Veiligheids- en Inlichtingendienst (AIVD) jaarlijks deelt over uitreizigers en terugkeerders. Deze leden vragen in hoeveel gevallen een minderjarige voldeed aan de voorwaarden van artikel 14, lid 4 van de Rijkswet op het Nederlanderschap, maar de Nederlandse nationaliteit niet ingetrokken is omdat de leeftijdsgrens 18 jaar is. Hoeveel van deze minderjarige uitreizigers zijn teruggekeerd naar Nederland?

Artikel 14, vierde lid, Rijkswet op het Nederlanderschap (hierna: RWN) maakt het mogelijk om in het belang van de nationale veiligheid het Nederlanderschap in te trekken van een persoon van achttien jaar of ouder. Er zijn geen zaken bekend van minderjarige uitreizigers die zich vrijwillig hebben aangesloten bij een terroristische organisatie in het buitenland.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden zien de meerwaarde van de bevoegdheid om het Nederlanderschap in te kunnen trekken als dit noodzakelijk voor de nationale veiligheid. Zij maken van de gelegenheid gebruik om vragen te stellen aan de regering hierover.

De leden van de CDA-fractie vragen of er beperkingen bekend zijn bij het intrekken van het Nederlanderschap als een persoon zich heeft aangesloten bij een terroristische organisatie in het buitenland, en daar

ook kinderen heeft met Nederlandse nationaliteit. Hoe kan worden voorkomen dat terroristen de aanwezigheid van kinderen misbruiken om de intrekking te frustreren?

De intrekking van het Nederlanderschap heeft geen gevolgen voor de nationaliteit van die kinderen. De aanwezigheid van een kind met de Nederlandse nationaliteit staat ook niet op voorhand aan intrekking in de weg: hoewel de aanwezigheid van een kind met de Nederlandse nationaliteit kan worden meegewogen, zal het in de regel niet zo zijn dat een eventuele Nederlandse nationaliteit van kinderen ertoe leidt dat van intrekking wordt afgezien.

De leden van de BBB-fractie steunen dit wetsvoorstel. Wie zich in het buitenland aansluit bij een terroristische organisatie, kan een ernstig gevaar vormen voor de veiligheid van Nederland. De bevoegdheid om in zulke gevallen het Nederlanderschap in te trekken, moet ook na 1 maart 2027 beschikbaar blijven. Deze leden vragen de regering welke lessen zijn getrokken uit de intrekkingsbesluiten die door de rechter zijn vernietigd of vervolgens door de minister zijn ingetrokken. Hoe wordt ervoor gezorgd dat toekomstige besluiten juridisch standhouden?

Sinds de inwerkingtreding van artikel 14, vierde lid, RWN is in vier gevallen het besluit tot intrekking door de bestuursrechter vernietigd. In twee zaken was het besluit tot intrekking ten onrechte louter gegrond op informatie van vóór 11 maart 2017.[2] Dit is de datum waarop de lijst met terroristische organisaties is gepubliceerd.[3] In één van de overige zaken kon niet voldoende worden aangetoond dat de betrokkene zich daadwerkelijk had aangesloten bij een op de lijst geplaatste terroristische organisatie.[4] De betrokkene was aangesloten bij een jihadistische strijdgroep die was gelieerd aan HTS, maar was niet direct lid van HTS of Al Qa'ida. Dit was destijds wel vereist. Inmiddels is de lijst met terroristische organisaties hierop aangepast. In de laatste zaak is geoordeeld dat bij het besluit tot (gelijktijdige) oplegging van de ongewenstverklaring de belangen van de minderjarige kinderen van de betrokkene, die inmiddels met hun moeder in Nederland verbleven, niet voldoende kenbaar waren betrokken.[5] Dit betroffen gebreken in de motivering van deze besluiten. Bij de verdere toepassing van deze bevoegdheid zijn deze uitspraken betrokken.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden onderschrijven het belang van de nationale veiligheid en de intrekking van het Nederlanderschap als maatregel om de nationale veiligheid te beschermen. Zij benadrukken dat de inzet van de tijdelijke maatregelen het effect en nut van deze wet

---

[2] ABRvS 17 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:990 en ECLI:NL:RVS:2019:1246.
[3] Besluit vaststelling lijst organisaties die bedreiging vormen voor nationale veiligheid (Stcrt. 2020, 52922).
[4] ABRvS 14 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3759.
[5] ABRvS 29 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1722.

heeft bewezen en dat permanentmaking voor de hand ligt. Zij hebben nog enkele vragen over het voorstel.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met zorg kennisgenomen van het wetsvoorstel. Het intrekken van het Nederlanderschap is een maatregel die onomkeerbaar is. Hoewel deze leden begrip hebben voor de noodzaak om dit middel te hebben in een krachtige aanpak van terrorisme, zijn zij beducht voor de risico's van het permanent verankeren van deze bevoegdheid. Daarom hebben zij nog enkele vragen.

1. Inleiding
De leden van de PVV-fractie zijn van mening dat de gronden waarop het Nederlanderschap kan worden ingetrokken uitgebreid moeten worden. Zo hebben deze leden al eerder bepleit in het tienpuntenplan dat mensen met een dubbele nationaliteit, die veroordeeld zijn voor gewelds- en zedendelicten, direct moeten worden gedenaturaliseerd en uitgezet. In hoeverre is de regering bereid de gronden in artikel 14 van de Rijkswet op het Nederlanderschap uit te breiden? Ook vragen zij of de regering ertoe bereid is het Europees Verdrag inzake nationaliteit op te zeggen, wanneer blijkt dat de gronden niet uitgebreid kunnen worden.

De aan het woord zijnde leden doelen kennelijk op de artikel 14, tweede lid, RWN opgenomen bevoegdheid om het Nederlanderschap in te trekken van een persoon die onherroepelijk is veroordeeld wegens een misdrijf gericht tegen het Koninkrijk.[6] Hieronder vallen onder meer terroristische misdrijven. Het WODC onderzoekt op dit moment of het mogelijk is om deze intrekkingsgronden uit te breiden tot andere ernstige misdrijven. Daarbij betrekt het WODC de ruimte die het Europees Verdrag inzake nationaliteit (hierna: EVN) biedt.[7] Het onderzoek wordt nog dit jaar verwacht. Uw kamer wordt daarover geïnformeerd.

Tenslotte lezen deze leden dat tegen het besluit tot intrekking beroep en hoger beroep openstaan. Klopt het dat het besluit zelfs zonder het aantekenen van beroep voor de bestuursrechter terechtkomt? Is Nederland hiertoe verplicht?

Tegen het besluit tot intrekking staat rechtstreeks beroep en vervolgens hoger beroep open.[8] Omwille van de spoedeisendheid is de mogelijkheid van bezwaar uitgesloten. Omdat degene tot wie de maatregel zich richt zich veelal in het buitenland bevindt en daarom niet altijd (tijdig) beroep zal instellen, is geregeld dat de Minister van Justitie en Veiligheid de bestuursrechter ambtshalve in kennis stelt van het genomen besluit,

---

[6] Deze bevoegdheid is daarmee een andere dan artikel 14, vierde lid, RWN, dat erop is gericht legale terugkeer naar het Koninkrijk te voorkomen ter bescherming van de nationale veiligheid.
[7] Artikel 7, eerste lid, onder d, van het EVN bepaalt onder meer dat een staat in zijn nationale wetgeving mag voorzien in het verlies van zijn nationaliteit bij gedrag dat de essentiële belangen van de staat, ernstig schaadt.
[8] Artikel 22a, eerste lid, RWN.

indien betrokkene daartegen niet zelf binnen vier weken beroep instelt.[9] Hoewel Nederland hier niet toe is verplicht, is voor deze regeling gekozen vanwege het grote belang van een integrale rechterlijke toetsing. Een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap is één van de meest verstrekkende maatregelen die kan worden genomen. Een snelle rechterlijke oordeelsvorming over de rechtmatigheid van een intrekkingsbesluit is daarom van belang, ook voor de Nederlandse Staat zelf.[10] Alleen op deze wijze is er immers zo snel mogelijk definitief duidelijkheid over de rechtmatigheid van een intrekkingsbesluit en daarmee het handelingsperspectief van de Nederlandse Staat.

2. De bevoegdheid tot intrekking van het Nederlanderschap
De leden van de SGP-fractie lezen dat het wetsvoorstel het mogelijk maakt dat in het belang van de nationale veiligheid het Nederlanderschap wordt ingetrokken van een persoon van 18 jaar of ouder die zich buiten het Koninkrijk bevindt en zich heeft aangesloten bij een terroristische organisatie die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Deze leden vragen of dit wetsvoorstel ook de mogelijkheid biedt om het Nederlanderschap in te trekken van een persoon van 18 jaar of ouder die zich binnen het Koninkrijk bevindt en zich heeft aangesloten bij een terroristische organisatie die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid.

De intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid is een preventieve maatregel die ertoe strekt te voorkomen dat een uitreiziger legaal terugkeert naar het Koninkrijk. Om die reden is intrekking van het Nederlanderschap op grond van artikel 14, vierde lid, RWN niet meer mogelijk als een uitreiziger zich eenmaal (weer) in het Koninkrijk bevindt. In dat geval ligt strafrechtelijk optreden in de rede. Na een strafrechtelijke veroordeling wegens een terroristisch misdrijf is intrekking van het Nederlanderschap mogelijk op grond van het bestaande artikel 14, tweede lid, onder b, RWN.

Voorts vragen zij of onder ‘terroristische organisatie’ ook kan worden verstaan ‘een organisatie die in een andere lidstaat als terroristisch is aangemerkt’.

De intrekking van het Nederlanderschap strekt tot de bescherming van de nationale veiligheid van het Koninkrijk. De omstandigheid dat een andere lidstaat een organisatie als terroristisch heeft aangemerkt betekent daarom niet zonder meer dat die aanwijzing ook in Nederland moet volgen. Niet alle organisaties die in andere lidstaten als terroristisch worden aangemerkt, vormen immers direct een bedreiging voor de nationale veiligheid van het Koninkrijk.

2.1 Doel

---

[9] Artikel 22a, derde lid, RWN.
[10] De rechtmatigheid van deze procedure is herhaaldelijk bevestigd in de rechtspraak. Zie onder meer ABRvS 17 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:990

De leden van de D66 fractie constateren dat in het advies van de Afdeling Advisering van de Raad van State wordt opgemerkt dat het causaal verband tussen de intrekking van het Nederlanderschap en de mate waarin uitreizigers terugkeren naar Nederland onvoldoende door onderzoek is gevalideerd. Kan de regering op dit punt van de Afdeling in gaan en in haar beantwoording het onderzoek noemen dat aantoont dat een dergelijk causaal verband aanwezig is?

Uit het meest recente Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland blijkt dat het dreigingsniveau op 4 (van 5) staat. Dat betekent dat er een reële kans is dat een aanslag plaatsvindt. De dreiging die uitgaat van terugkerende uitreizigers is en blijft potentieel groot en kan onder meer variëren van (online) radicalisering en rekrutering van andere personen tot de vorming van nieuwe, nationale of internationaal vertakte (jihadistische) netwerken en het voorbereiden en plegen van aanslagen.

Een bevoegdheid om legale terugkeer in een individueel geval onmogelijk te maken kan daarom niet worden gemist. Dit resultaat kan niet met een andere, bestaande maatregel worden bereikt, zoals de intrekking van het Nederlandse paspoort. De precieze effecten van een preventieve maatregel zijn moeilijk empirisch te onderzoeken, zo antwoord ik de leden van de D66-fractie. Het is immers onmogelijk om vast te stellen of door het nemen van bepaalde preventieve maatregelen een gebeurtenis, zoals een terroristische aanslag, is voorkomen. Dat de precieze effecten niet meetbaar zijn of in kaart kunnen worden gebracht, doet echter niet af aan het belang van de onderhavige maatregel. Met het intrekken van het Nederlanderschap wordt het onmogelijk gemaakt legaal terug te keren naar Nederland. Uit het in de memorie van toelichting genoemde onderzoek van het WODC concludeert het kabinet dat deze doelstelling is bereikt. Sinds de WODC-evaluatie zijn ook geen nieuwe gevallen bekend van personen van wie het Nederlanderschap is ingetrokken die legaal of illegaal zijn teruggekeerd naar Nederland. Daaruit valt af te leiden dat de doelstelling van het intrekken van het Nederlanderschap wordt bereikt. Daarmee vormt deze bevoegdheid een belangrijk onderdeel van het brede instrumentarium ter bestrijding van terrorisme.

De leden van de SGP-fractie lezen dat als een persoon zich (eenmaal) in één van de landen van het Koninkrijk bevindt, strafrechtelijk optreden in de rede ligt. Deze leden vragen de regering toe te lichten welke inspanningen worden verricht om dergelijke personen met gevaar voor de nationale veiligheid de toegang tot het Koninkrijk te beletten teneinde het Nederlanderschap te kunnen intrekken.

Een persoon die de Nederlandse nationaliteit bezit kan – ook indien het paspoort van de betreffende persoon is ingetrokken – de toegang tot het Koninkrijk niet worden ontzegd. De intrekking van het Nederlanderschap op grond van artikel 14, vierde lid, RWN en de gelijktijdige ongewenstverklaring van een persoon is de enige maatregel waarmee legale terugkeer kan worden voorkomen en illegale terugkeer kan

worden bemoeilijkt. Personen met de Nederlandse nationaliteit waarvan de Nederlandse nationaliteit niet kan worden ingetrokken, en die zich schuldig hebben gemaakt aan (terroristische) misdrijven in het buitenland worden, indien mogelijk, strafrechtelijk vervolgd. Het strafrecht is en blijft het primaire instrument in de strijd tegen terrorisme.

De leden van de SGP-fractie lezen dat door de intrekking terugkeer als Nederlander onmogelijk wordt gemaakt, omdat het recht op toegang tot het grondgebied van het Koninkrijk als Nederlander vervalt. Het is evenmin mogelijk om als vreemdeling legaal terug te keren, omdat de betrokkene tegelijkertijd met de intrekking van het Nederlanderschap tot ongewenst vreemdeling wordt verklaard. Deze leden vragen de regering welke mogelijkheden er bestaan om de ongewenste vreemdeling de toegang tot het Koninkrijk te ontzeggen indien deze vreemdeling onder een valse identiteit de landsgrenzen probeert binnen te komen.

Met de intrekking van het Nederlanderschap vervalt het Nederlandse reisdocument dat betrokkene bezit, zoals een paspoort, van rechtswege. Het verval van dit document wordt opgenomen in de Stolen and Lost Travel Document database van Interpol. Voorts wordt zowel de betrokkene zelf als zijn vervallen reisdocument opgenomen in het Schengen Informatiesysteem II (SIS), dat toegankelijk is voor de grensautoriteiten van de Schengenstaten. Omdat deze personen tevens worden opgenomen in het opsporingsregister (OPS), kunnen de politie en de Koninklijke Marechaussee hen detecteren wanneer bij het controleren van paspoorten het OPS wordt geraadpleegd. Ook wanneer een persoon bij verlies of verloop van het paspoort een nieuw paspoort aanvraagt (bijv. bij een consulaat of ambassade), wordt een systeem geraadpleegd (register paspoortsignalering: RPS), waardoor personen met een paspoortmaatregel gedetecteerd kunnen worden. Met deze maatregelen kunnen ook terugkerende uitreizigers worden gedetecteerd die niet langer de Nederlandse nationaliteit bezitten.

De leden van de SGP-fractie lezen dat het verval van het Nederlandse reisdocument wordt opgenomen in de Stolen and Lost Travel Document database van Interpol. Zowel de gegevens van betrokkene als zijn vervallen reisdocument worden geregistreerd in het Schengen Informatiesysteem II (SIS). Deze leden overwegen dat het SIS door lidstaten kan worden ingezien. Zij vragen de regering of ook ongewenst verklaarde personen uit andere lidstaten direct kunnen worden geweerd op basis van deze registratie vanwege het gevaar voor de nationale veiligheid.

Personen die ongewenst zijn verklaard kunnen internationaal gesignaleerd worden in het SIS. Dit betekent dat betrokkene wordt tegengehouden op het moment dat deze het Schengengebied wil inreizen. Indien een persoon ongewenst wordt verklaard en zich binnen het Schengengebied begeeft, dient de persoon het Schengengebied direct te verlaten.

Voorts vragen zij welke bevoegdheden andere lidstaten hebben wanneer een ongewenst verklaarde persoon waarvan het Nederlanderschap is ingetrokken zich meldt in een der andere lidstaten.

Elke lidstaat is er in beginsel aan gehouden om een in het SIS gesignaleerd persoon te weren. Indien een door Nederland gesignaleerd persoon zich meldt in een ander Schengenland, dan zal dat land de vreemdeling dus de toegang moeten weigeren.

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat de regering schrijft dat het strafrecht "het primaire instrument" is. In paragraaf 2.2 wordt echter erkend dat intrekking berechting en tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf in Nederland kan doorkruisen. Hoe vaak is het voorgekomen dat er van intrekking is afgezien omdat strafvervolging de voorkeur kreeg?

Dit is niet voorgekomen.

Daarnaast gaat de Afdeling Advisering van de Raad van State in op de onomkeerbaarheid van intrekking. Is er in uitzonderlijke gevallen een manier waarop dit toch ongedaan kan worden gemaakt?

Als uitgangspunt geldt dat het Nederlanderschap na een intrekking niet kan worden herkregen. Dat volgt uit artikel 14, vijfde lid, RWN. In bijzondere gevallen is het mogelijk hier een uitzondering op te maken. Dat is mogelijk bij koninklijk besluit, en als ten minste vijf jaren zijn verstreken sedert het verlies van de Nederlandse nationaliteit en de Raad van State van het Koninkrijk daarover is gehoord. Deze bevoegdheid is nog nooit toegepast.

Heeft deze intrekking ook gevolgen voor de verblijfsstatus van kinderen of eventuele andere gezinsleden? Worden deze belangen meegewogen in de keuze om Nederlanderschap in te trekken?

De intrekking van het Nederlanderschap vindt plaats ten aanzien van een persoon die zich buiten de Europese Unie bevindt. De intrekking en de gelijktijdige ongewenstverklaring heeft daarom geen gevolgen voor de verblijfsstatus van kinderen of eventuele andere gezinsleden in Nederland. Eventuele andere gevolgen voor minderjarige kinderen worden vanzelfsprekend betrokken in de belangenafweging.

2.2 Voorwaarden

De leden van de D66-fractie constateren dat het Nederlanderschap kan worden ingetrokken wanneer uit iemands gedragingen blijkt dat hij zich heeft aangesloten bij een organisatie die door de minister van Justitie en Veiligheid, in overeenstemming met het gevoelen van de Rijksministerraad, is geplaatst op een lijst van organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en die

een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Hiervoor is geen strafrechtelijke veroordeling vereist. Kan de regering uiteenzetten welke stappen de minister van Justitie en Veiligheid moet doorlopen om een organisatie aan te merken als terroristisch en in hoeverre daarbij onafhankelijk dan wel extern advies wordt ingewonnen? Op welke wijze wordt voorkomen dat enkel op basis van een politiek oordeel van de minister van Justitie en Veiligheid, dan wel de Ministerraad, kan worden overgegaan op het aanmerken van een organisatie als terroristisch? Welke onafhankelijk en objectieve bronnen liggen ten grondslag aan een dergelijke beslissing? Kan de minister ook zonder het bestaan van deze bronnen desondanks overgaan tot het aanmerken van een organisatie als terroristisch? Is het op basis van huidige wet- en regelgeving mogelijk om een onafhankelijk advies in te winnen van bijvoorbeeld het Openbaar Ministerie dan wel de Raad van State voordat wordt overgegaan tot aanmerken van een organisatie als terroristische organisatie?

De intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid is slechts mogelijk bij een persoon van achttien jaar of ouder die zich buiten het Koninkrijk bevindt en zich heeft aangesloten bij een terroristische organisatie die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. De organisaties die dit betreft zijn limitatief genoemd op de lijst die in overeenstemming met het gevoelen van de Rijksministerraad wordt vastgesteld. Het is dus niet louter aan de minister van Justitie en Veiligheid om een organisatie op deze lijst te plaatsen. Voor plaatsing op de lijst komen slechts in aanmerking die organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Dit criterium is vastgelegd in artikel 14, vierde lid, RWN. In de praktijk wordt daartoe getoetst aan drie onderdelen. Het moet gaan om een organisatie die:

a. geweld gebruikt om de ideologische doeleinden te verwezenlijken/een ideologie hanteert waarvan geweld deel uitmaakt;[11]
b. daarbij een antiwesterse (en daarmee anti Nederlandse) agenda hanteert; en
c. deze agenda ook in de praktijk brengt, aanslagen pleegt of heeft gepleegd tegen en in het Westen.[12]

Het is niet noodzakelijk om hierover advies in te winnen bij het Openbaar Ministerie of de Raad van State. De intrekking van het Nederlanderschap vindt plaats ter bescherming van de nationale veiligheid. Daarmee is de Minister van Justitie en Veiligheid belast. Wel wordt het Openbaar Ministerie gehoord bij elk voornemen tot intrekking van het Nederlanderschap.

De leden van de D66-fractie vragen of de regering uiteen kan zetten hoe in andere Europese landen wordt gekomen tot een oordeel over welke organisaties kunnen worden aangemerkt als terroristisch. Wie kan in

---

[11] Voor plaatsing op de lijst is de signatuur van de ideologie niet relevant.
[12] Kamerstukken II 2015/16, 34356, nr. C, p. 7.

andere landen deze beslissing nemen en welke vereisten liggen daaraan ten grondslag? Ziet de regering aanvullende waarborgen in andere Europese landen die ook in Nederland mogelijk toegepast zouden kunnen worden om misbruik van een dergelijke lijst te voorkomen?

Het kabinet beschikt niet over concrete informatie over hoe andere lidstaten komen tot een oordeel over welke organisaties kunnen worden aangemerkt als terroristisch, wie daarover beslist en welke vereisten aan een dergelijke beslissing ten grondslag liggen ten behoeve van de intrekking van de nationaliteit. In het Koninkrijk kan de Minister van Justitie en Veiligheid, in overeenstemming met het gevoelen van de Rijksministerraad, organisaties die voldoen aan de criteria uit artikel 14, vierde lid, RWN op de lijst plaatsen. De lijst bevat uitsluitend organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Er is tot op heden geen aanleiding geweest voor aanvullende waarborgen.

De leden van de VVD-fractie constateren dat in artikel 14 lid 4 van de Rijkswet op het Nederlanderschap een intrekkingsbevoegdheid aan de minister toekent, in plaats van verlies van rechtswege bij deelname aan een terroristische organisatie. Deze leden memoreren dat hiervoor is gekozen vanwege het Rottmann-arrest, waarbij er bij verlies van unieburgerschap altijd sprake dient te zijn van een evenredigheidsafweging. Volgens deze leden kan dit betekenen dat er geen evenredigheidsafweging nodig is indien de tweede nationaliteit de nationaliteit van een andere EU-lidstaat is. Deelt de regering deze opvatting?

Dit is juist. Ingevolge artikel 68c, eerste lid, aanhef en onder c, Besluit verkrijging en verlies Nederlanderschap (hierna: BVVN) wordt in elk individueel geval waarin met de intrekking van het Nederlanderschap tevens het burgerschap van de Unie verloren gaat, beoordeeld welke gevolgen het verlies van het Unieburgerschap heeft. De verplichting daartoe volgt uit het Unierecht.[13] Dit verlies treedt niet in als de betrokkene nog de nationaliteit van een andere lidstaat heeft. In dat geval is deze toetsing inderdaad niet nodig en wordt deze ook niet verricht.

Hoe vaak is het sinds de inwerkingtreding van deze bevoegdheid voorgekomen dat het Nederlanderschap is ingetrokken van iemand die als tweede nationaliteit een andere Europese nationaliteit had?

Deze situatie heeft zich niet voorgedaan.

De leden van de CDA-fractie begrijpen dat de intrekking van het Nederlanderschap in geen geval ertoe mag leiden dat de betrokkene staatloos wordt, omdat dit in strijd is met internationale verplichtingen. Welke maatregelen kunnen genomen worden tegen personen die zich in

---

[13] Gelet op HvJ EU 2 maart 2010, ECLI:EU:C:2010:104.

het buitenland hebben aangesloten bij een terroristische organisatie, maar alleen de Nederlandse nationaliteit bezitten? Hoe wordt voorkomen dat deze personen terugkeren naar Nederland zonder dat zij op de radar staan van de opsporingsdiensten?

Het kabinetsstandpunt blijft ongewijzigd: de berechting van uitreizigers en de tenuitvoerlegging van eventuele gevangenisstraffen moet in de regio plaatsvinden.

De toegang tot het Koninkrijk kan niet worden ontzegd wanneer een persoon in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit, ook indien het paspoort van die persoon is ingetrokken. De intrekking van het Nederlanderschap op grond van artikel 14, vierde lid, RWN en de gelijktijdige ongewenstverklaring van een persoon is de enige maatregel waarmee legale terugkeer kan worden voorkomen en illegale terugkeer kan worden bemoeilijkt.

Om onopgemerkte terugkeer te voorkomen, zijn verschillende maatregelen getroffen. Waar mogelijk zijn reisdocumenten ongeldig verklaard, staan personen gesignaleerd en is het Openbaar Ministerie strafrechtelijk onderzoek gestart. Alle betrokken veiligheidspartners, zowel nationaal als internationaal, zijn alert en er wordt voortdurend onderzocht of aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden.

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering nader kan ingaan op de belangenafweging die wordt gemaakt en het totaalpakket aan mogelijke maatregelen die genomen kunnen worden om de nationale veiligheid te beschermen. Deze leden lezen dat bijvoorbeeld de rol die de betrokkene vervult bij de betreffende terroristische organisatie wordt afgewogen in de proportionaliteit om Nederlanderschap in te trekken. Begrijpen deze leden het goed dat het afreizen en lid worden van een terroristische organisatie, opzichzelfstaand onvoldoende is om het Nederlanderschap in te trekken als de verdachte een dubbele nationaliteit heeft? Waar ligt die grens precies?

Als is vastgesteld dat sprake is van een persoon van achttien jaar of ouder die zich buiten het Koninkrijk bevindt en zich heeft aangesloten bij een terroristische organisatie die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid en daarom is geplaatst op de lijst, behorende bij artikel 14, vierde lid, RWN is aan de intrekkingsvoorwaarden voldaan. Daaruit volgt dat intrekking ook in de rede ligt. De intrekking van het Nederlanderschap is ook dan echter geen automatisme: ook als aan de voorwaarden is voldaan wordt beoordeeld of de intrekking van het Nederlanderschap in het concrete geval ook daadwerkelijk opportuun is. Daarbij gaat het onder meer om een afweging van de proportionaliteit van de maatregel en de mate van dreiging voor de nationale veiligheid die van betrokkene uitgaat, mede gelet op de rol die de betrokkene

vervult bij de betreffende terroristische organisatie. Dit is neergelegd in artikel 68c van het BVVN.[14]

De leden van de CDA-fractie vragen of de intrekking van het Nederlanderschap automatisch ook leidt tot het verlies van het Unieburgerschap. Zo niet, aan welke voorwaarden moet daarvoor voldaan zijn?

Het verlies van het Nederlanderschap leidt er inderdaad automatisch toe dat het burgerschap van de Unie verloren gaat. Dat is alleen anders als de betrokkene na de intrekking nog beschikt over de nationaliteit van een andere lidstaat van de Unie.

De leden van de CDA-fractie lezen dat een voorgenomen intrekking van het Nederlanderschap de opsporing en vervolging kan doorkruisen, omdat intrekking leidt tot ongewenstverklaring waardoor de verdachte zich niet in Nederland mag bevinden. Het is dan slechts mogelijk om legaal in Nederland aanwezig te zijn als de ongewenstverklaring tijdelijk wordt opgeheven. De regering schrijft dat de doorkruising van die belangen onder omstandigheden en in individuele gevallen aanleiding geven om af te zien van intrekking van het Nederlanderschap. Deze leden vragen hoe vaak de afgelopen 10 jaar van intrekking is afgezien ten behoeve van de opsporing, vervolging en berechting van verdachten.

Bij elk voornemen tot intrekking van de Nederlandse nationaliteit wordt het belang van strafrechtelijke opsporing, vervolging en berechting gewogen tegenover het belang van de bescherming van de nationale veiligheid. Dit heeft er tot op heden niet toe geleid dat bij een uitreiziger van intrekking van het Nederlanderschap is afgezien, omdat het belang van de nationale veiligheid in de tot nu toe bekende gevallen zwaarwegender is bevonden. Daarbij is telkens betrokken dat het ook na intrekking van het Nederlanderschap mogelijk is om de ongewenstverklaring tijdelijk op te heffen, bijvoorbeeld gedurende de periode die nodig is om een betrokkene in Nederland te berechten.

De leden van de BBB-fractie vragen hoe bij een voorgenomen intrekking het belang van de nationale veiligheid wordt afgewogen tegen het belang van opsporing, vervolging en berechting. Op welk moment wordt het Openbaar Ministerie daarbij betrokken?

Zoals hiervoor vermeld wordt bij elk voornemen tot intrekking van de Nederlandse nationaliteit het belang van strafrechtelijke opsporing, vervolging en berechting gewogen tegenover het belang van de bescherming van de nationale veiligheid. Hoewel Nederland ruime extraterritoriale rechtsmacht heeft over in het buitenland gepleegde terroristische misdrijven, kan die rechtsmacht immers in veel gevallen uitsluitend worden uitgeoefend als de betrokkene zich daadwerkelijk in Nederland bevindt. De intrekking en de gelijktijdige ongewenstverklaring

[14] Zie daarover artikel 14, tiende lid, RWN.

strekken er echter toe dat betrokkene niet langer legaal in Nederland kan verblijven. Daarnaast dient te worden voorkomen dat een strafrechtelijk onderzoek op een ontijdig moment zou worden doorkruist door de intrekking van het Nederlanderschap. Om deze redenen wordt bij elk voornemen tot intrekking het Openbaar Ministerie geraadpleegd.[15]

De leden van de SGP-fractie lezen dat voor de intrekking van het Nederlanderschap geen voorafgaande strafrechtelijke veroordeling is vereist. Deze leden merken op dat het in het verleden meermaals onmogelijk bleek om het Nederlanderschap in te trekken vanwege het recht op verschijning in persoon bij de rechtbank. Zij vragen de regering welke mogelijkheden zij heeft teneinde het Nederlanderschap in te trekken van personen die zich in het buitenland bevinden, maar aanwezig willen zijn bij hun rechtszaak. Zij vragen de regering of deze problemen inmiddels ondervangen zijn.

De wens van een betrokkene om in persoon bij de rechtbank te verschijnen in een eventuele strafzaak staat niet aan een intrekking van het Nederlanderschap in de weg. Het is niet noodzakelijk voor de persoon wiens Nederlanderschap is ingetrokken om in persoon bij het daartegen ingestelde beroep of hoger beroep aanwezig te zijn. Dit is ook herhaaldelijk in de rechtspraak bevestigd.[16]

De leden van de SGP-fractie lezen dat er momenteel drie organisaties zijn die op de lijst zijn geplaatst. Deze leden vragen de regering waarom terreurorganisaties Hamas en Hezbollah niet op deze lijst zijn geplaatst. Zij vragen de regering of er zicht is op uitbreiding van deze lijst, aan welke voorwaarden moet worden voldaan om organisaties op deze lijst te plaatsen en waarom deze lijst niet overeenkomt met de nationale sanctielijst terrorisme.

Op de lijst staan organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid van het Koninkrijk. De bedreiging voor de nationale veiligheid wordt bezien vanuit een anti-Nederlandse of antiwesterse gezindheid in combinatie met het plegen van geweld tegen Nederlandse en/of westerse belangen, dan wel het hebben van een intentie daartoe. De lijst bevat uitsluitend organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en waarbij Nederlanders in het buitenland zich hebben aangesloten, of waarvan het voorstelbaar wordt geacht dat Nederlanders zich zullen aansluiten (bijvoorbeeld door de nabijheid en bereikbaarheid van de organisatie). Dit zijn organisaties die:

---

[15] Zie artikel 68, eerste lid, Vreemdelingenwet 2000. Zodra de tijdelijke opheffing eindigt herleeft de ongewenstverklaring, zodat betrokkene opnieuw niet langer rechtmatig in Nederland verblijft en Nederland dient te verlaten.
[16] Bijv. ABRvS 20 januari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:114.

- geweld gebruiken om de ideologische doeleinden te verwezenlijken/een ideologie hanteren waarvan geweld deel uitmaakt;[17]
- daarbij een antiwesterse (en daarmee anti Nederlandse) agenda hanteren; en
- deze agenda ook in de praktijk brengen, aanslagen plegen of hebben gepleegd tegen en in het Westen.[18]

Organisaties worden geacht een gevaar voor de nationale veiligheid te vormen als zij in de afgelopen tien jaar uit ideologische motieven dreigen met geweld, dan wel geweld voorbereiden of plegen in en tegen het Westen en daarmee ook tegen het Koninkrijk. Voor de plaatsing op de lijst is het niet van belang welke ideologie ten grondslag ligt aan het terrorisme.

De lijst gekoppeld aan artikel 14, vierde lid, RWN moet nadrukkelijk worden onderscheiden van de nationale sanctielijst terrorisme. De nationale sanctielijst terrorisme geeft op basis van de Sanctiewet 1977 uitvoering aan VNVR Resolutie 1373/2001 en heeft als primair doel het bestrijden van terrorismefinanciering. Plaatsing op de nationale sanctielijst terrorisme heeft als direct gevolg dat alle banktegoeden, geldstromen en economische middelen van de betrokken persoon of organisatie onmiddellijk worden bevroren. Het betreft een bestuursrechtelijke preventieve maatregel die kan worden opgelegd door de minister van Buitenlandse Zaken, in overeenstemming met de ministers van Justitie en Veiligheid en Financiën. Een persoon of een entiteit kan op de sanctielijst worden geplaatst op basis van onder andere een rechterlijke uitspraak, een ambtsbericht van de AIVD of (het instellen van) een strafrechtelijk onderzoek. Uit beschikbare informatie moeten voldoende aanwijzingen blijken dat de persoon of entiteit behoort tot de kring van personen en organisaties als bedoeld in VNVR-Resolutie 1373/2001. Tot deze kring van personen en organisaties behoren op basis van de resolutie: (1) personen die terroristische activiteiten plegen of pogen te plegen, of daaraan deelnemen dan wel het plegen van deze activiteiten vergemakkelijken; (2) groepen en entiteiten die eigendom zijn van, dan wel rechtstreeks of onrechtstreeks door deze personen worden gecontroleerd; (3) personen, groepen en entiteiten die handelen namens of onder leiding van deze personen of entiteiten.

De lijst die is gekoppeld aan artikel 14, vierde lid, RWN is niet opgesteld vanuit het oogpunt van het bestrijden van terrorismefinanciering, maar vanuit het belang van de nationale veiligheid om het Nederlanderschap te kunnen intrekken van personen die zich in het buitenland hebben aangesloten bij een terroristische organisatie die een gevaar vormt voor de nationale veiligheid. Gelet op deze verschillende doelstellingen betekent plaatsing van een organisatie op de nationale sanctielijst

[17] Voor plaatsing op de lijst is de signatuur van de ideologie niet relevant.
[18] Kamerstukken II 2015/16, 34356, nr. C, p. 7.

terrorisme niet automatisch dat deze organisatie ook op de lijst wordt geplaatst die gekoppeld is aan artikel 14, vierde lid, RWN.

De leden van de SGP-fractie vragen waarom terreurorganisaties als Hamas en Hezbollah niet op deze lijst zijn geplaatst. De reden daarvan is dat deze lijst uitsluitend organisaties bevat die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid én dat hierbij wordt betrokken of Nederlanders zich in het buitenland bij een organisatie hebben aangesloten of waarvan het voorstelbaar wordt geacht dat Nederlanders zich zullen aansluiten. Pas indien die (voorstelbare) aansluiting zich voordoet én aan de overige criteria is voldaan, kan een organisatie op de betreffende lijst worden geplaatst. Daarom zijn beide organisaties tot op heden nog niet op de lijst geplaatst die ten grondslag ligt aan artikel 14, vierde lid, RWN. Ik merk hierbij overigens op dat plaatsing op de lijst evenmin voor de hand ligt indien blijkt dat slechts één of enkele Nederlander(s) zich heeft/hebben aangesloten (of dreigt/dreigen aan te sluiten) bij een terroristische organisatie in het buitenland. Hoewel er geen harde cijfermatige ondergrens bestaat met betrekking tot het aantal Nederlanders dat zich heeft aangesloten dan wel dreigt aan te sluiten bij een terroristische organisatie in het buitenland, moet het wel gaan om een groep van enige getalsmatig substantiële omvang. Het kabinet zal per situatie beoordelen of daarvan sprake is, onder meer aan de hand van de specifieke omstandigheden van het geval.

Ten overvloede merk ik nog op dat er blijvend onderzoek wordt gedaan naar organisaties die een dreiging voor onze nationale veiligheid vormen. Uitkomsten van dergelijke onderzoeken hebben doorgaans invloed op de brede aanpak van op terrorisme en (gewelddadig) extremisme, en kunnen daarmee ook doorwerken in de intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid.

Zo vragen zij de regering of organisaties die in Nederland of Europa aanslagen plegen niet direct op deze lijst zouden moeten worden geplaatst. Voorts vragen deze leden wat moet worden verstaan onder 'organisaties die aan deze groeperingen zijn gelieerd'. Zij vragen de regering of de Nederlandse tak van een terroristische organisatie onder dit begrip valt. De leden van de SGP-fractie vragen hoe wordt bepaald wanneer een organisatie aan een terroristische groepering is gelieerd. Zo vragen deze leden te reflecteren op de in Nederland actieve organisatie Samidoun, een dochterorganisatie van de Popular Front for the Liberation of Palestine (PLFP), een organisatie die op de Europese terreurlijst staat. Welke verbanden moeten kunnen worden aangetoond om te kunnen spreken van 'aan een terroristische groepering gelieerd'?

Zoals hierboven is opgemerkt is de lijst, bedoeld in artikel 14, vierde lid, RWN specifiek opgesteld met het oog op de bescherming van de nationale veiligheid. De lijst bevat uitsluitend organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en waarbij

Nederlanders zich in het buitenland hebben aangesloten of waarvan het voorstelbaar wordt geacht dat Nederlanders zich zullen aansluiten. Pas indien die (voorstelbare) aansluiting zich voordoet én aan de overige criteria is voldaan, kan een organisatie op de betreffende lijst worden geplaatst.

Er is een grote verscheidenheid aan organisaties die in nationaal en internationaal verband zijn aangemerkt als terroristisch. De voornaamste verschillen bestaan op het gebied van grootte, bereik en ideologie. Zo bestaan terroristische organisaties die (voornamelijk of zelfs uitsluitend) regionaal dan wel nationaal actief zijn en organisaties, zoals ISIS, die mondiaal opereren met een wereldwijd bereik en vergelijkbare aantrekkingskracht. Sommige organisaties hangen een antiwesterse ideologie aan en verspreiden die op gewelddadige wijze, andere hebben weer een rechts-terroristische agenda. Aanvullend zijn er terroristische organisaties die gelieerd zijn aan andere, dominante terroristische groeperingen, zoals de op de betreffende lijst opgenomen organisaties al Qa'ida, ISIS of HTS. 'Gelieerd zijn aan' betekent dat het leiderschap van de betreffende organisatie trouw heeft gezworen aan (de leider(s) van) al Qa'ida, respectievelijk ISIS of HTS, dan wel openlijk steun heeft uitgesproken voor of heeft verleend aan een van deze organisaties en de daarbij horende gewelddadige en antiwesterse ideologie. Indien een (Nederlandse) organisatie aan bovengenoemde voorwaarden voldoet kan dit worden gezien als 'gelieerd aan'. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de bevoegdheid tot intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid niet kan worden ingezet in gevallen waarin Nederlanders zich in Nederland hebben aangesloten bij bijvoorbeeld een aan ISIS gelieerde organisatie. De bevoegdheid tot intrekking ex artikel 14, vierde lid RWN ziet immers uitsluitend op Nederlanders die zich buiten het Koninkrijk bevinden en zich hebben aangesloten bij een terroristische organisatie. Van personen die zich in Nederland bevinden kan het Nederlanderschap worden ingetrokken na een onherroepelijke veroordeling wegens een terroristisch misdrijf, zoals bijvoorbeeld deelname aan een terroristische organisatie, op basis van artikel 14, tweede lid, RWN.

In antwoord op de vraag ten aanzien van Samidoun is uw Kamer op meerdere momenten over geïnformeerd.[19] Conform de motie-Van Dijk (SGP) en Eerdmans (JA21)[20] ben ik tijdens mijn eerste termijn als Minister van Justitie en Veiligheid in gesprek gegaan met het Openbaar Ministerie om te bezien of, en zo ja, op welke wijze (organisaties als) Samidoun kunnen worden verboden. Hierbij is door het OM aangegeven dat er geen aanknopingspunten zijn voor strafrechtelijke verdenkingen ten aanzien van Samidoun in Nederland. Zowel de organisatie Popular Front for the Liberation of Palestine (PLFP) als Samidoun staan op dit moment niet op de aan de artikel 14, vierde lid, RWN ten grondslag liggende lijst. Het kabinet beschikt op dit moment niet over informatie

[19] Kamerstukken II, 2024-2025, 883; Kamerstukken II, 2025-2026, 29754, nr. 777
[20] Kamerstukken II 2024-2025, 29279, nr. 882.

waaruit blijkt dat deze organisaties voldoen aan alle criteria die gelden voor plaatsing op de lijst.

De leden van de SGP-fractie vragen of het tonen van spandoeken van deze organisatie tijdens demonstraties of het steun betuigen aan het werk van deze terroristische organisaties kan worden bestempeld als het 'aangesloten zijn bij' deze organisaties. Deze leden vragen de regering eveneens of de oproep tot een intifada kan worden beschouwd als een oproep tot terrorisme en derhalve zou moeten leiden tot intrekking van het Nederlanderschap.

De intrekking van het Nederlanderschap vindt plaats in het belang van de nationale veiligheid en strekt ertoe legale terugkeer naar het Koninkrijk onmogelijk te maken. Het gaat hier dus om personen die zich buiten het Koninkrijk bevinden. Voorts kan het Nederlanderschap worden ingetrokken op grond van artikel 14, tweede lid, RWN na een onherroepelijke veroordeling wegens (onder meer) een terroristisch misdrijf. Het is aan de rechter om te oordelen wanneer een misdrijf met een terroristisch oogmerk is begaan, ik kan daar als Minister van Justitie en Veiligheid niet in treden.

Zij vragen de regering of dit wetsvoorstel er ook toe strekt om ervoor te zorgen dat personen van wie in het verleden is aangetoond zich met terroristisch gedachtegoed te hebben ingelaten nóóit genaturaliseerd zullen worden.

Een persoon wiens Nederlanderschap is ingetrokken kan het Nederlanderschap niet herkrijgen middels naturalisatie. Dat volgt uit artikel 14, vijfde lid, RWN. Ook los daarvan is naturalisatie tot Nederlander niet mogelijk als op grond van het gedrag van de verzoeker ernstige vermoedens bestaan dat hij gevaar oplevert voor de veiligheid van het Koninkrijk.

De leden van de SGP-fractie lezen dat het mogelijk is de ongewenstverklaring tijdelijk in te trekken, bijvoorbeeld gedurende de periode die nodig is om betrokkene te berechten en een eventuele vrijheidsstraf ten uitvoer te leggen. Deze leden vragen de regering uiteen te zetten welke maatregel de voorkeur geniet in het belang van de nationale veiligheid. Zij vragen de regering te benadrukken dat het belang van de nationale veiligheid in dit soort gevallen altijd prevaleert boven het belang van deze individuele verdachte die een gevaar vormt voor de veiligheid van Nederlanders. Zij vragen de regering voorts of het de inzet is om in geval van een dubbele nationaliteit altijd over te gaan tot intrekking van het Nederlanderschap.

De intrekking van het Nederlanderschap met het oog op de bescherming van de nationale veiligheid moet worden onderscheiden van strafvorderlijke bevoegdheden, die strekken tot de opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten. Het is, zoals door de leden van de

SGP-fractie is geconstateerd, mogelijk om de ongewenstverklaring, die gelijktijdig met een intrekking van het Nederlanderschap voor de bescherming van de nationale veiligheid wordt opgelegd, tijdelijk op te heffen om strafrechtelijke vervolging in Nederland doorgang te laten vinden. In die situatie sluiten de intrekking van het Nederlanderschap en het strafrechtelijke proces elkaar niet uit. Een verzoek om tijdelijke opheffing van de ongewenstverklaring van een persoon van wie het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid is ingetrokken wordt aan de Minister van Justitie en Veiligheid voorgelegd. In de afweging worden alle omstandigheden van de casus meegewogen, waaronder het feit dat de bescherming van de nationale veiligheid dermate zwaarwegend was dat tot intrekking is besloten.

De leden van de SGP-fractie lezen dat intrekking van het Unieburgerschap wordt betrokken bij de afweging of een persoon het Nederlanderschap verliest. Deze leden vragen de regering toe te lichten of verlies van het Unieburgerschap een voorwaarde vormt om niet over te gaan tot intrekking van het Nederlanderschap. Voorts wijzen deze leden de regering erop dat Unieburgerschap geen nationaliteit is die derhalve niet ingetrokken kan worden.

Een eventueel verlies van het Unieburgerschap wordt betrokken bij de afweging of in een concreet geval het Nederlanderschap wordt ingetrokken, maar staat er niet op voorhand aan in de weg dat die intrekking plaatsvindt. De leden van de SGP-fractie stellen voorts terecht dat het Unieburgerschap geen nationaliteit is en derhalve niet ingetrokken kan worden. Het Unieburgerschap gaat automatisch verloren met de intrekking van het Nederlanderschap, tenzij de betrokkene nog de nationaliteit heeft van een andere lidstaat van de Unie.

De leden van de SGP-fractie lezen dat tegen het besluit tot intrekking rechtstreeks beroep en vervolgens hoger beroep open staat. Deze leden lezen dat, vanwege het verblijf in het buitenland van degene tot wie de maatregel zich richt, de minister van Justitie en Veiligheid ambtshalve de bestuursrechter in kennis stelt van het genomen besluit. Deze leden vragen de regering in hoeveel gevallen er daadwerkelijk beroep in wordt gesteld en in hoeveel gevallen hoger beroep wordt ingesteld. Zij vragen tevens of een besluit tot intrekking direct ingaat, of dat beroep en hoger beroep kan worden afgewacht.

Op grond van artikel 22a RWN wordt ambtshalve beroep ingesteld bij de rechtbank, tenzij degene die het betreft voordien zelf beroep heeft ingesteld. Er vindt dus in alle gevallen een rechterlijke toetsing in beroep plaats. Het instellen van hoger beroep gebeurt niet ambtshalve en vindt dus alleen plaats als een betrokkene dat zelf instelt.

Een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap heeft directe werking. De nationaliteit gaat op het moment van bekendmaking van het

besluit direct verloren. Het instellen van beroep of hoger beroep schorst deze werking niet.

Zij vragen voorts of dit ertoe zal leiden dat personen tegen wie een besluit tot intrekking is genomen in allerijl naar Nederland zullen reizen om intrekking van het Nederlanderschap te voorkomen.

Dit is niet mogelijk. Een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap heeft directe werking. De nationaliteit gaat op het moment van bekendmaking van het besluit dus direct verloren.

Zij vragen de regering of beroep en hoger beroep ook bij verstek kunnen worden uitgesproken, of dat de persoon ook de mogelijkheid krijgt om in persoon voor de rechter te verschijnen. In dit laatste geval zou intrekking van het Nederlanderschap al niet meer mogelijk zijn vanwege de voorwaarde dat de persoon zich in het buitenland dient te bevinden.

Het is niet noodzakelijk voor de persoon wiens Nederlanderschap is ingetrokken om in persoon bij het beroep of hoger beroep aanwezig te zijn. De intrekking is geen punitieve maatregel of ‘criminal charge’. Daarom geldt het aanwezigheidsrecht niet onverkort. Dit is ook herhaaldelijk in de rechtspraak bevestigd.[21] In het specifieke geval van intrekking van het Nederlanderschap ter bescherming van de nationale veiligheid is er immers een sterke rechtvaardiging voor het niet toestaan van de aanwezigheid van betrokkene bij zijn rechtsgeding.

Zij vragen voorts of er vanwege het gevaar voor de nationale veiligheid spoed betracht kan worden bij de behandeling van deze gewichtige zaken. Deze leden vragen de regering of zij mogelijkheden ziet om deze procedure te versnellen en vragen voorts of er internationale voorschriften zijn die ambtshalve in kennisstelling van de bestuursrechter voorschrijven.

Het Nederlanderschap gaat direct verloren nadat het besluit tot intrekking bekend is gemaakt. Een verdere versnelling is dus niet mogelijk. Het (ambtshalve) beroep tegen een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap heeft ook geen schorsende werking. Er zijn geen internationale voorschriften die tot deze regeling van ambtshalve beroep dwingen. Voor deze regeling is gekozen vanwege het belang van rechterlijke toetsing. Een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap is immers zeer ingrijpend. Een snelle rechterlijke oordeelsvorming over een intrekkingsbesluit is daarom in het belang van alle betrokkenen, waaronder niet in de laatste plaats de Nederlandse Staat zelf. Alleen op deze wijze is er immers zo snel mogelijk definitief duidelijkheid over de rechtmatigheid van een intrekkingsbesluit en daarmee het handelingsperspectief van de Nederlandse Staat.

---

[21] Bijv. ABRvS 20 januari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:114.

Ten slotte vragen zij de regering te verkennen hoe andere lidstaten dit hebben vastgelegd en deze verkenning met de Kamer te delen.

Het kabinet ziet op dit moment geen aanleiding om een afzonderlijke verkenning uit te voeren naar de wijze waarop andere lidstaten de rechterlijke toetsing van intrekkingsbesluiten hebben vormgegeven. De inrichting van de rechtsbescherming bij de intrekking van de nationaliteit is in beginsel een nationale aangelegenheid. De Nederlandse regeling voorziet bewust in ambtshalve kennisgeving van de bestuursrechter, zodat ook wanneer betrokkene zelf geen beroep instelt, rechterlijke toetsing van het intrekkingsbesluit is gewaarborgd. Gelet op het ingrijpende karakter van de maatregel acht het kabinet deze waarborg van wezenlijk belang. Een vergelijking met de nationale procedures van andere lidstaten wordt daarom niet noodzakelijk geacht voor de beoordeling van de huidige Nederlandse regeling.

2.3 Aantal intrekkingen
De leden van de D66-fractie constateren dat sinds de inwerkingtreding van artikel 14, vierde lid, van de Rijkswet op het Nederlanderschap in 25 gevallen gebruik gemaakt is van de bevoegdheid om het Nederlanderschap in te trekken. Deze leden lezen dat in twee gevallen door de bestuursrechter is besloten het besluit te vernietigen omdat onvoldoende was aangetoond dat de betrokkene op of na maart 2017 was aangesloten bij een terroristische organisatie. Dit heeft geleid tot het intrekken van het besluit in vijf andere zaken. Daarnaast zijn er nog twee zaken waarbij het besluit is vernietigd. Zij constateren hiermee dat in ruim 35% van de gevallen het intrekkingsbesluit is ingetrokken of vernietigd. Kan de regering toelichten waarom in de andere twee zaken is besloten tot vernietiging van het besluit? Kan de regering reflecteren op de vraag in hoeverre de intrekkingsbevoegdheid voldoende terughoudend wordt toegepast als in 34% van de gevallen is geoordeeld dat intrekken van de nationaliteit niet gepast was?

In één van de bedoelde zaken kon niet voldoende worden aangetoond dat de betrokkene zich daadwerkelijk had aangesloten bij een op de lijst geplaatste terroristische organisatie.[22] De betrokkene was aangesloten bij een jihadistische strijdgroep die was gelieerd aan HTS, maar was niet direct lid van HTS of Al Qa’ida. Dit was destijds wel vereist. Inmiddels is de lijst met terroristische organisaties hierop aangepast. In de tweede zaak is geoordeeld dat bij het besluit tot (gelijktijdige) oplegging van de ongewenstverklaring de belangen van de minderjarige kinderen van de betrokkene, die inmiddels met hun moeder in Nederland verbleven, niet voldoende kenbaar waren betrokken.[23]

Aan de hand van welke criteria bepaalt de regering of het intrekken van het Nederlanderschap proportioneel en noodzakelijk is?

---

[22] ABRvS 14 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3759.
[23] ABRvS 29 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1722.

De intrekking van het Nederlanderschap is mogelijk bij een persoon van achttien jaar of ouder, die zich buiten het Koninkrijk bevindt en zich heeft aangesloten bij een organisatie die deelneemt aan een gewapend conflict en een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Ook als aan deze voorwaarden is voldaan wordt in elk individueel geval een belangenafweging verricht.[24] Daarbij gaat het onder meer om een afweging van de proportionaliteit van de maatregel en de mate van dreiging voor de nationale veiligheid die van betrokkene uitgaat, mede in het licht van mogelijke alternatieve maatregelen.[25]

Ziet de regering mogelijkheden om de juridische houdbaarheid van toekomstige intrekkingsbesluiten te verbeteren?

In de hiervoor beschreven gevallen waarin het intrekkingsbesluit is vernietigd, was de reden voor deze vernietiging niet gelegen in de aard en inhoud van de wettelijke regeling, maar in de motivering van het gebruik van de bevoegdheid in het concrete geval. Bij toekomstige besluiten zal deze rechtspraak daarom worden betrokken.

De leden van de VVD-fractie merken op dat er sinds 2017 een aantal gevallen is waarbij de bestuursrechter de intrekking heeft vernietigd. Hierbij zijn er twee zaken waarbij uit de memorie van toelichting niet blijkt waarom de bestuursrechter tot vernietiging is overgegaan. Kan de regering hier alsnog op ingaan?

In één van de bedoelde zaken kon niet voldoende worden aangetoond dat de betrokkene zich daadwerkelijk had aangesloten bij een op de lijst geplaatste terroristische organisatie.[26] De betrokkene was aangesloten bij een jihadistische strijdgroep die was gelieerd aan HTS, maar was niet direct lid van HTS of Al Qa’ida. Dit was destijds wel vereist. Inmiddels is de lijst met terroristische organisaties hierop aangepast. In de tweede zaak is geoordeeld dat bij het besluit tot (gelijktijdige) oplegging van de ongewenstverklaring de belangen van de minderjarige kinderen van de betrokkene, die inmiddels met hun moeder in Nederland verbleven, niet voldoende kenbaar waren betrokken.[27]

De leden van de CDA-fractie lezen dat sinds de inwerkingtreding van de bevoegdheid tot intrekking 15 intrekkingen definitief zijn en dat dit in lijn is met de verwachting ten tijde van totstandkoming van de bevoegdheid. Verwacht de regering de komende periode meer gevallen waarin intrekking van het Nederlanderschap aan de orde is? Zijn er volgens de regering voldoende mogelijkheden om informatie te verkrijgen van activiteiten van personen in het buitenland die zich vermoedelijk hebben aangesloten bij een terroristische organisatie?

---

[24] Zie daarover artikel 14, tiende lid, RWN.
[25] De belangen die in ieder geval worden betrokken zijn neergelegd in artikel 68c van het Besluit verkrijging en verlies Nederlanderschap.
[26] ABRvS 14 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3759.
[27] ABRvS 29 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1722.

In 2019 zijn alle dossiers van onderkende Nederlandse uitreizigers met een dubbele nationaliteit beoordeeld op de mogelijkheid om het Nederlanderschap in te trekken. Bij de personen waar dit mogelijk is gebleken is het Nederlanderschap ingetrokken. Gevallen die eerder niet in aanmerking kwamen voor intrekking, kunnen in de toekomst mogelijk wel hiervoor in aanmerking komen als nieuwe informatie beschikbaar komt waarmee kan worden aangetoond dat aan de voorwaarden is voldaan. De betrokken organisaties blijven daarom alert op eventuele nieuwe informatie waardoor intrekking alsnog tot de mogelijkheden kan behoren.

De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) heeft binnen het huidige kader van de Wet op inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) 2017 de taak om onderzoek te verrichten naar organisaties en personen die een gevaar vormen voor de nationale veiligheid, waaronder terroristische organisaties. De AIVD doet hiernaar ook volop onderzoek, getuige de openbare jaarverslagen en persberichten. Echter, de huidige geopolitieke ontwikkelingen met toegenomen en complexere dreigingen vragen om een dreigingsgerichte wet. Hiertoe heeft het kabinet een voorstel voor de Wet bescherming nationale veiligheid (Wbnv) opgesteld om de slagkracht en wendbaarheid van de diensten te vergroten. Dit stelt de diensten in staat effectiever te opereren op buitenlandse militaire of andere evidente organisaties, waaronder terroristische organisaties die op de EU sanctielijsten tegen terrorisme staan. De Wbnv gaat ervoor zorgen dat de diensten niet alleen over de juiste taakomschrijving beschikken, maar ook over de benodigde snelheid en doeltreffendheid om hun bevoegdheden te kunnen inzetten in een snel veranderende internationale dreigingscontext.

De leden van de SGP-fractie lezen dat sinds de inwerkingtreding van de Rijkswet op het Nederlanderschap in 25 gevallen gebruikgemaakt is van deze bevoegdheid, maar dat slechts 15 intrekkingen definitief zijn en dat vijf zaken zijn ingetrokken. Zij vragen de regering of de lat niet te hoog wordt gelegd om het Nederlanderschap in te trekken.

De intrekking van het Nederlanderschap strekt tot bescherming van de nationale veiligheid, maar is tegelijkertijd een verstrekkende maatregel. Om die reden is de intrekking met verschillende waarborgen omkleed, waaronder strikte toepassingsvoorwaarden in artikel 14, vierde lid, RWN. Vervolgens wordt, ook als aan die toepassingsvoorwaarden is voldaan, een belangenafweging verricht. Het kabinet vindt dat deze procedure recht doet aan de zwaarte van het middel, terwijl het doel van deze maatregel, de bescherming van de nationale veiligheid, nog steeds is geborgd.

2.4 Verhouding tot hoger recht
De leden van de D66-fractie onderschrijven de boodschap van de regering dat het intrekken van de nationaliteit legale terugkeer naar Nederland kan voorkomen. Tegelijkertijd constateren deze leden dat dit

niet betekent dat deze personen niet alsnog op illegale wijze zullen proberen terug te keren naar Nederland, maar dat het intrekken van Nederlanderschap wel tot gevolg kan hebben dat de Nederlandse autoriteiten in mindere mate toezicht hebben op deze personen die zich hebben aangesloten bij een terroristische organisatie. Kan de regering toelichten hoe het toezicht op dit moment is vormgegeven op deze personen, in welke mate dit wordt verminderd wanneer de nationaliteit wordt ingetrokken en hoe wordt voorkomen dat personen niet 'onder de radar' verdwijnen na een intrekkingsbesluit?

Onderkend wordt dat de intrekking van het Nederlanderschap niet volledig kan uitsluiten dat betrokkenen proberen op illegale wijze naar Nederland terug te keren. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken, zijn verschillende maatregelen getroffen die bijdragen aan het behouden van zicht op uitreizigers en het signaleren van eventuele terugkeerpogingen.

Het zicht op uitreizigers die zich in het buitenland bevinden – ook voor personen die de Nederlandse nationaliteit (nog) bezitten – wordt in belangrijke mate verkregen door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Zij verrichten vanuit hun wettelijke taak onderzoek naar personen van wie een dreiging voor de nationale veiligheid kan uitgaan. Daarbij wordt per uitreiziger een individuele dreigingsinschatting gemaakt. Ook kunnen de politie en het Openbaar Ministerie vanuit hun eigen wettelijke bevoegdheden onderzoek verrichten naar personen die worden verdacht van terroristische misdrijven. Binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders vindt informatie-uitwisseling plaats tussen de betrokken nationale en internationale partners. De mogelijkheden om zicht te houden op een uitreiziger zijn mede afhankelijk van diens verblijfplaats en de beschikbare informatie. Zoals hiervoor vermeld heeft het kabinet een voorstel voor de Wbnv opgesteld om de slagkracht en wendbaarheid van de diensten te vergroten.

De intrekking van het Nederlanderschap betekent niet dat een betrokkene automatisch buiten het zicht van de Nederlandse autoriteiten raakt. Ook na intrekking kunnen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, voor zover hun wettelijke taken en bevoegdheden daartoe ruimte bieden, onderzoek blijven verrichten naar personen van wie een dreiging voor de nationale veiligheid uitgaat. Wel kan het verlies van het Nederlanderschap gevolgen hebben voor de informatiepositie van de betrokken diensten. In hoeverre het zicht op betrokkenen hierdoor afneemt, kan niet in algemene zin worden vastgesteld.

Daarnaast worden concrete maatregelen getroffen om te voorkomen dat betrokkenen ongemerkt naar Nederland terugkeren. Met de intrekking van het Nederlanderschap vervalt het Nederlandse reisdocument van rechtswege. Dit wordt opgenomen in de Stolen and Lost Travel Documents-database van Interpol. Daarnaast wordt betrokkene, in verband met de gelijktijdige ongewenstverklaring, gesignaleerd in het

Schengeninformatiesysteem (SIS). Ook het vervallen reisdocument kan daarin worden gesignaleerd. Hierdoor kunnen de grensautoriteiten bij een controle vaststellen dat het reisdocument niet langer geldig is en dat betrokkene niet tot het Schengengebied mag worden toegelaten. Omdat deze personen tevens worden opgenomen in het opsporingsregister (OPS), kunnen de politie en de Koninklijke Marechaussee hen detecteren wanneer bij het controleren van paspoorten het OPS wordt geraadpleegd. Ook wanneer een persoon bij verlies of verloop van het paspoort een nieuw paspoort aanvraagt (bijv. bij een consulaat of ambassade), wordt een systeem geraadpleegd (register paspoortsignalering: RPS), waardoor personen met een paspoortmaatregel gedetecteerd kunnen worden.
Met dergelijke maatregelen worden belangrijke belemmeringen opgeworpen tegen ongecontroleerde terugkeer.

In het geval personen van wie het Nederlanderschap is ingetrokken op grond van artikel 14, vierde lid, RWN toch terug zouden keren, dan geldt dezelfde aanpak als bij personen van wie het Nederlanderschap is ingetrokken op andere gronden, zoals artikel 14, tweede lid. Primair wordt ingezet op vertrek naar het land van overgebleven nationaliteit. Tot aan vertrek beoogt de regering zo goed mogelijk zicht te houden op deze personen om risico's die van hen uitgaan tijdig te kunnen mitigeren.

Bij het uitblijven van vertrek naar het land van de overgebleven nationaliteit, verblijven deze personen onrechtmatig in Nederland. Uw Kamer is in de achtste halfjaarlijkse rapportage uitreizigers geïnformeerd over de veiligheidsrisico's als gevolg van het onrechtmatig verblijf van terrorismeveroordeelden met een hoog dreigingsprofiel en de aanpak daarvan. Uw Kamer wordt voor het einde van dit jaar geïnformeerd over de stand van zaken.[28]

De leden van de BBB-fractie vragen naar de stand van het hoger beroep tegen de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 24 maart 2025 (ECLI:NL:RBAMS:2025:1849). Die uitspraak betreft een andere grondslag voor intrekking van het Nederlanderschap. Welke gevolgen zou een bevestiging van die uitspraak volgens de regering kunnen hebben voor de bevoegdheid die met dit wetsvoorstel permanent wordt gemaakt?

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft inmiddels op het hoger beroep in deze zaak beslist.[29] De uitspraak van de rechtbank Amsterdam is vernietigd. Volgens de Afdeling heeft de rechtbank ten onrechte overwogen dat met de intrekking van het Nederlanderschap een verboden onderscheid gemaakt op grond van ras. Er wordt een indirect onderscheid gemaakt tussen personen met een enkelvoudige en een meervoudige nationaliteit, maar dit onderscheid is gerechtvaardigd op grond van internationale verplichtingen.

---

[28] Kamerstukken II 2024/25, 29754, nr. 753.
[29] ABRvS 30 september 2026, ECLI:NL:RVS:2026:5732.

De leden van de SGP-fractie lezen dat ingeval bij intrekking van het Nederlanderschap tevens het burgerschap van de Unie verloren gaat en beoordeeld wordt welke gevolgen het verlies van het Unieburgerschap heeft. Dit kan ertoe leiden dat in het concrete geval van intrekking wordt afgezien. Deze leden vragen de regering of zij uiteen kan zetten in hoeveel van de voorgenomen gevallen is afgezien van intrekking van het Nederlanderschap vanwege het verlies van het Unieburgerschap.

Deze situatie heeft zich niet voorgedaan.

3. Redenen tot behoud van de bevoegdheid
De leden van de SGP-fractie lezen dat ISIS een belangrijke rol blijft spelen bij jihadistische aanslagdreiging in Europa. Deze leden constateren dat er tal van organisaties zijn die aan ISIS gelieerd zijn of hetzelfde doel hebben; aanslagen plegen in Europa. Zij vragen de regering waarom de lijst met terroristische organisaties in de loop der tijd niet is uitgebreid met dit soort organisaties. Zij vragen de regering of plaatsing van dit soort organisaties die een werkelijk gevaar voor de nationale veiligheid vormen op de lijst het intrekken van het Nederlanderschap van personen eenvoudiger en slagvaardiger zou maken.

Ook organisaties die gelieerd zijn aan Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS) vallen onder het bereik van de lijst. Het terroristische speelveld is veranderlijk. Op de lijst is daarom alleen de ‘moederorganisatie’ ISIS opgenomen en is er bewust voor gekozen om niet alle organisaties die gelieerd zijn aan ISIS bij naam te noemen, maar te volstaan met de algemenere term ‘organisaties die zijn gelieerd aan ISIS’. Op deze manier blijft de lijst voldoende flexibel om in te kunnen blijven spelen op een veranderde dreiging vanuit diverse organisaties die gelieerd zijn aan de moederorganisatie.

De organisaties die op de lijst zijn geplaatst vormen een werkelijk gevaar voor de nationale veiligheid. Dat geldt ook voor organisaties die gelieerd zijn aan de op lijst genoemde organisaties. Het met naam benoemen van organisaties die gelieerd zijn aan al Qa’ida, ISIS of HTS maakt de werkwijze van intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid niet anders. De toepassing van deze bevoegdheid wordt daar ook niet eenvoudiger of slagvaardiger van. Zoals hierboven is aangegeven, is het terroristische speelveld veranderlijk, hetgeen betekent dat de lijst een bepaalde mate van flexibiliteit moet hebben om voldoende in te kunnen (blijven) spelen op de veranderende dreiging. Juist door die flexibiliteit blijft de onderhavige bevoegdheid slagvaardig en effectief.

De leden van de SGP-fractie lezen dat in de jaren 2012-2019 er ruim 300 volwassen personen met (onder meer) de Nederlandse nationaliteit naar Syrië en Irak zijn uitgereisd. Daarvan zijn er ongeveer 90 teruggekeerd

naar Nederland. Deze leden vragen de regering of bij al deze personen is geprobeerd het Nederlanderschap in te trekken. Zij vragen voorts waarom dit niet is gelukt en of de procedure dan wel volstaat.

In 2019 zijn alle dossiers van onderkende Nederlandse uitreizigers met een dubbele nationaliteit beoordeeld op de mogelijkheid om het Nederlanderschap in te trekken. Bij de personen waar dit mogelijk is gebleken is het Nederlanderschap ingetrokken. Gevallen die eerder niet in aanmerking kwamen voor intrekking, kunnen in de toekomst mogelijk wel hiervoor in aanmerking komen als nieuwe informatie beschikbaar komt waarmee aan de juridische voorwaarden wordt voldaan. De betrokken organisaties blijven alert op eventuele nieuwe informatie waardoor intrekking alsnog tot de mogelijkheden kan behoren.

Zij constateren dat de periode van uitreizen van deze personen al zo'n 15 tot 10 jaar geleden is. Zij vragen de regering of onderzocht kan worden dat aansluiting bij een terroristische organisatie en het uitreizen niet direct tot intrekking van het Nederlanderschap zou moeten leiden.

Het verlies van het Nederlanderschap leidt in de regel tot verlies van het Unieburgerschap. Daarom moet in elk individueel geval waarin met de intrekking van het Nederlanderschap tevens het burgerschap van de Unie verloren gaat, beoordeeld worden welke gevolgen het verlies van het Unieburgerschap heeft. De verplichting daartoe volgt uit het Unierecht. Om die reden kan het verlies niet automatisch intreden.[30]

Zij vragen de regering of de teruggekeerde personen bij terugkeer direct zijn vastgezet en berecht. Ten slotte vragen zij of er voldoende capaciteit is om de teruggekeerde personen in het oog te houden.

Wanneer personen met de Nederlandse nationaliteit zich melden bij een Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in de regio, kan reguliere terugkeer naar Nederland plaatsvinden onder begeleiding van de Koninklijke Marechaussee. Na aankomst in Nederland wordt de verdachte aangehouden voor verhoor en besluit het Openbaar Ministerie over de vervolging. Indien er bij terugkeer signalen zijn van radicalisering kunnen personen worden opgenomen in een persoonsgerichte aanpak waar betrokken partners uit het sociaal, zorg- en veiligheidsdomein interventies inzetten.

De leden van de SGP-fractie lezen dat op dit moment zich nog ongeveer 75 Nederlandse uitreizigers in Syrië, Irak of Turkije bevinden. Deze leden vragen de regering of tegen deze personen al een besluit tot intrekking van het Nederlanderschap genomen is of in voorbereiding is. Zij verzoeken de regering om al het mogelijke te doen om dit besluit te nemen.

---

[30] Gelet op HvJ EU 2 maart 2010, ECLI:EU:C:2010:104.

In 2019 zijn alle dossiers van onderkende Nederlandse uitreizigers met een dubbele nationaliteit beoordeeld op de mogelijkheid om het Nederlanderschap in te trekken. Bij de personen waar dit mogelijk is gebleken is het Nederlanderschap ingetrokken. Gevallen die eerder niet in aanmerking kwamen voor intrekking, kunnen in de toekomst mogelijk wel hiervoor in aanmerking komen als nieuwe informatie beschikbaar komt waarmee aan de juridische voorwaarden wordt voldaan. De betrokken organisaties blijven alert op eventuele nieuwe informatie waardoor intrekking alsnog tot de mogelijkheden kan behoren.

De leden van de SGP-fractie lezen dat de meeste Nederlandse uitreizigers zich in Syrië bevinden. Ongeveer 25 volwassen uitreizigers begeven zich op dit moment vrijelijk in het gebied wat onder controle staat van het nieuwe bewind. Deze leden vragen hoe de diplomatieke verhouding met dit bewind eraan bijdraagt om te beletten dat deze personen terugkeren naar het Koninkrijk.

Om onopgemerkte terugkeer te voorkomen zijn verschillende maatregelen getroffen. Het Openbaar Ministerie is – waar mogelijk – tegen alle onderkende uitreizigers met een Nederlandse link een strafrechtelijk onderzoek gestart. Daarnaast is ten aanzien van alle onderkende uitreizigers op verschillende momenten bekeken of het Nederlanderschap kon worden ingetrokken op grond van artikel 14, vierde lid, RWN. Daar waar mogelijk is het Nederlanderschap ingetrokken en zijn deze personen ongewenst verklaard. Ook zijn de reisdocumenten van uitreizigers – waar mogelijk – ongeldig verklaard en staan deze personen gesignaleerd. Alle betrokken veiligheidspartners zijn alert en er wordt voortdurend onderzocht of aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden. Personen die de Nederlandse nationaliteit bezitten en die zich met het oog op assistentie bij inreis naar Nederland melden bij een Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in het buitenland kunnen (op basis van het vierde Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) de toegang tot Nederland niet worden geweigerd. De terugkeer van personen is niet afhankelijk van de diplomatieke relaties met een land.

De leden van de SGP-fractie lezen dat zowel vrouwen als kinderen met een Nederlandse link zich bevinden in al-Hol en al-Roy. Deze leden vragen de regering of het mogelijk is dat kinderen van uitreizigers, geboren in Syrië of ander gebied onder controle van terroristische organisaties, kunnen worden belet de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen wanneer een van de ouders tevens een andere dan de Nederlandse nationaliteit bezit.

De Rijkswet op het Nederlanderschap kent als hoofdregel dat de Nederlandse nationaliteit van rechtswege wordt verkregen door een kind waarvan ten tijde van zijn geboorte de vader of moeder Nederlander is. De plaats van geboorte is daarvoor niet van belang. De intrekking van het Nederlanderschap is niet gericht op minderjarigen, maar op de (meerderjarige) ouders voor zover zij zich in het buitenland bevinden en

zich hebben aangesloten bij een op de lijst geplaatste terroristische organisatie. Bij kinderen die als lid van een gezin meeverhuizen met ouders of in het buitenland zijn geboren, zal als regel niet kunnen worden aangenomen dat zij zich (vrijwillig) hebben aangesloten bij een dergelijke organisatie, zodat een nationaliteitsrechtelijk gevolg niet in de rede ligt.[31]

3.1 Dreigingsbeeld

De leden van de CDA-fractie vragen de regering welke preventieve maatregelen mogelijk zijn om te voorkomen dat personen uitreizen naar bijvoorbeeld ISIS-provincies in Afghanistan en Pakistan, wanneer daar een redelijk vermoeden toe is.

Om uitreis van personen die zich willen aansluiten bij terroristische organisaties in het buitenland te voorkomen, zijn verschillende instrumenten voorhanden. Bij een gegrond vermoeden dat een persoon buiten het Koninkrijk handelingen (wil) verricht(en) die een bedreiging vormen voor de Veiligheid van het Koninkrijk of daarmee bevriende mogendheden kan een paspoort vervallen worden verklaard.[32] Daarnaast kan een uitreisverbod worden opgelegd door de Minister van Justitie en Veiligheid op grond van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding om uitreis te voorkomen in het belang van de nationale veiligheid.[33] Dit is mogelijk wanneer er een gegrond vermoeden is dat de betrokken persoon beoogt naar het buitenland te reizen om zich daar aan te sluiten bij een van de terroristische organisaties zoals vastgesteld in het eerder genoemde besluit tot vaststelling van de lijst met organisaties die een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Het uitreisverbod wordt opgelegd in het belang van de nationale veiligheid en strekt er toe uitreis te voorkomen.

Deze leden lezen daarnaast dat online contacten ISIS-aanhangers in Nederland ertoe kunnen aanzetten om jihadistische propaganda te verspreiden, geld in te zamelen, uit te reizen of een aanslag te plegen. Kunnen de opsporingsdiensten gemakkelijk dit soort contacten signaleren en onderscheppen?

De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) heeft binnen het huidige kader van de Wet op inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) 2017 de taak om onderzoek te verrichten naar organisaties en personen die een gevaar vormen voor de nationale veiligheid, waaronder terroristische organisaties. De AIVD doet hiernaar ook volop onderzoek, getuige de openbare jaarverslagen en persberichten. Echter, de huidige geopolitieke ontwikkelingen met toegenomen en complexere dreigingen vragen om een dreigingsgerichte wet. Hiertoe heeft het kabinet een voorstel voor de Wet bescherming nationale veiligheid (Wbnv) opgesteld om de slagkracht en wendbaarheid van de diensten te vergroten. Dit stelt

---

[31] Vergelijk Kamerstukken II 2015/16, 34 356, nr. 3, p. 9.
[32] Hoofdstuk III van de Paspoortwet.
[33] Artikel 3 van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding.

de diensten in staat effectiever te opereren op buitenlandse militaire of andere evidente organisaties, waaronder terroristische organisaties die op de EU sanctielijsten tegen terrorisme staan. De Wbnv gaat ervoor zorgen dat de diensten niet alleen over de juiste taakomschrijving beschikken, maar ook over de benodigde snelheid en doeltreffendheid om hun bevoegdheden te kunnen inzetten in een snel veranderende internationale dreigingscontext.

De leden van de CDA-fractie lezen dat op dit moment ongeveer 75 Nederlandse uitreizigers zich bevinden in Syrië, Irak of Turkije. Deze personen zijn dus in beeld. Wordt voor die groep personen een proces voorbereid om het Nederlanderschap in te trekken, ook als er geen signalen bekend zijn dat ze willen terugkeren naar Nederland? En wat gebeurt er als de intrekking nog wordt overwogen, maar deze persoon in de tussentijd al is teruggekeerd naar Nederland?

In 2019 zijn alle dossiers van onderkende Nederlandse uitreizigers met een dubbele nationaliteit beoordeeld op de mogelijkheid om het Nederlanderschap in te trekken. Bij de personen waar dit mogelijk is gebleken is het Nederlanderschap ingetrokken. Gevallen die eerder niet in aanmerking kwamen voor intrekking, kunnen in de toekomst mogelijk wel hiervoor in aanmerking komen als nieuwe informatie beschikbaar komt waarmee kan worden aangetoond dat aan de voorwaarden is voldaan. De betrokken organisaties blijven daarom alert op eventuele nieuwe informatie waardoor intrekking alsnog tot de mogelijkheden kan behoren. Daar waar mogelijk is wordt alsnog het Nederlanderschap ingetrokken en deze personen ongewenst verklaard.

Als een persoon eenmaal is teruggekeerd en in Nederland is, is intrekking op grond van artikel 14, vierde lid, RWN niet meer mogelijk. In dat geval wordt onder meer ingezet op strafrechtelijke vervolging. Na een veroordeling wegens een terroristisch misdrijf is intrekking van het Nederlanderschap vervolgens mogelijk op grond van artikel 14, tweede lid, RWN.

De leden van de CDA-fractie lezen dat een deel van de vrouwelijke Nederlandse uitreizigers eerder tijdens hun verblijf in de Syrisch-Koerdische detentiecentra heeft aangegeven de wens te hebben om terug te keren naar Nederland. De regering geeft aan dat waar mogelijk het Nederlanderschap is ingetrokken van deze uitreizigers, maar dat bleek niet in alle gevallen mogelijk. Kan de regering meer uitleg geven over de redenen waarom dit niet mogelijk was?

Het kabinet kan niet ingaan op individuele casuïstiek. In zijn algemeenheid is ten aanzien van alle onderkende uitreizigers op verschillende momenten bekeken of het Nederlanderschap kon worden ingetrokken op grond van RWN artikel 14, vierde lid, RWN.

Intrekking van het Nederlanderschap is uitsluitend mogelijk indien aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan. Zo mag intrekking niet leiden tot staatloosheid en moet op basis van de beschikbare informatie kunnen worden vastgesteld dat een meerderjarige betrokkene zich op of na 11 maart 2017 heeft aangesloten bij een terroristische organisatie die op de daartoe vastgestelde lijst is geplaatst. Daarnaast moet in ieder individueel geval een belangenafweging plaatsvinden, waarbij onder meer de proportionaliteit van de maatregel en de gevolgen voor betrokkene worden betrokken.

Dit betekent dat niet in alle gevallen voldoende grondslag bestaat om tot intrekking over te gaan. Indien nieuwe informatie beschikbaar komt waaruit blijkt dat alsnog aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan, kan opnieuw worden beoordeeld of intrekking mogelijk is.

De leden van de BBB-fractie constateren dat voor toepassing van de bevoegdheid de betrokken organisatie op een door de minister vastgestelde lijst moet staan. Kan de regering de Kamer een actueel overzicht van deze organisaties verstrekken, met per organisatie de datum waarop zij op de lijst is geplaatst??

De organisaties die zijn opgenomen op de genoemde lijst betreffen op dit moment Al Qa'ida, ISIS, HTS en organisaties die gelieerd zijn aan deze drie genoemde terroristische groeperingen. De hiervoor genoemde organisaties zijn, met uitzondering van organisaties die gelieerd zijn aan HTS, sinds 11 maart 2017 opgenomen op de lijst. Op 13 oktober 2020 zijn organisaties die gelieerd zijn aan HTS toegevoegd aan de lijst.

Hoe vaak beoordeelt de regering of organisaties aan de voorwaarden voor plaatsing voldoen, wanneer heeft die beoordeling voor het laatst plaatsgevonden en op grond waarvan wordt besloten een organisatie toe te voegen of te verwijderen?

Voor wat betreft de vraag naar de gronden en criteria voor plaatsing op (of verwijdering van) de lijst verwijs ik naar mijn eerdere antwoord op vragen hierover van de leden van de SGP-fractie. Er zijn geen vaste momenten waarop het kabinet beoordeelt of de lijst aanpassing behoeft, gelet op de veranderlijke aard van de dreiging. Indien zich – zoals ook in de periode 2013-2018 is gebeurd – een situatie voordoet waarin personen met de Nederlandse nationaliteit (veelvuldig) uitreizen naar het buitenland om zich aldaar aan te sluiten bij een terroristische organisatie, zal het kabinet bezien of de lijst aanpassing behoeft. Zoals eerder is geantwoord, is de lijst immers specifiek opgesteld ten behoeve van de doelstelling van de bevoegdheid tot intrekking van het Nederlanderschap. De lijst bevat uitsluitend organisaties die deelnemen aan een nationaal of internationaal gewapend conflict en waarbij Nederlanders zich in het buitenland hebben aangesloten of waarvan het voorstelbaar wordt geacht dat Nederlanders zich zullen aansluiten. Er dient derhalve concrete, verifieerbare informatie voorhanden te zijn

waaruit blijkt dat aan deze criteria is voldaan. Zoals in eerdere beantwoording is aangegeven, wordt blijvend onderzoek gedaan naar organisaties die een dreiging voor onze nationale veiligheid vormen. Het kabinet houdt, onder meer via de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, zicht op de veranderende terroristische dreiging en de mate waarin er uitreis naar het buitenland plaatsvindt of dreigt plaats te vinden met als doel aansluiting te zoeken bij een terroristische organisatie. Uitkomsten van onderzoeken kunnen invloed hebben op de aanpak van terrorisme en kunnen daarmee ook doorwerken in de bevoegdheid tot intrekking van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid.

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat in het advies van de Afdeling Advisering van de Raad van State wordt ingegaan op de nadelige effecten van intrekking van burgerschap (e.g. de complexiteit van informatiewinning over vreemdelingen, deradicalisering is lastiger en de kans dat de persoon banden breekt met de organisatie is kleiner). Het nader rapport lijkt echter niet in te gaan op deze mogelijke gevolgen. Hoe worden deze effecten gewogen? Zijn deze nadelen meegenomen in de afwegingen van de regering?

De regering vindt het belang van de bescherming van de nationale veiligheid zwaarwegend. De dreiging die uitgaat van een persoon die zich in het buitenland heeft aangesloten bij een terroristische organisatie en vervolgens wil terugkeren naar het Koninkrijk, is en blijft potentieel groot. Het kan daarom, gelet op de noodzaak tot bescherming van de nationale veiligheid, bezwaarlijk zijn om een terugkeer af te wachten. Het met de intrekking nagestreefde doel, het voorkomen van legale terugkeer naar het Koninkrijk, kan met andere maatregelen niet worden bereikt. Een bevoegdheid waarmee die terugkeer kan worden voorkomen, kan daarom niet worden gemist. In elk individueel geval wordt bovendien beoordeeld of de intrekking van het Nederlanderschap opportuun is, mede in het licht van mogelijke alternatieve maatregelen en de door de aan het woord zijnde leden genoemde aspecten.[34]

3.2 Onderdeel van een breed instrumentarium

In het nader rapport vernemen de leden van de ChristenUnie-fractie dat de regering als doel heeft legale terugkeer te voorkomen. Tegelijkertijd is dit vooral het juridische gevolg van de regeling zelf. Kan de regering uitleggen in hoeverre de intrekking tot nu toe aan het daadwerkelijke doel van nationale veiligheid heeft bijgedragen? Wanneer intrekking niet mogelijk was, heeft de regering andere maatregelen getroffen. Kon de nationale veiligheid in deze gevallen via de andere maatregelen voldoende worden beschermd? Zo ja, wat zegt dat over de noodzaak voor deze permanente bevoegdheid?

De intrekking van het Nederlanderschap op grond van artikel 14, vierde lid, RWN maakt onderdeel uitmaakt van een breder instrumentarium ter

---

[34] De belangen die in ieder geval worden betrokken zijn neergelegd in artikel 68c van het Besluit verkrijging en verlies Nederlanderschap.

bescherming van de nationale veiligheid. De zelfstandige meerwaarde van deze bevoegdheid is gelegen in het voorkomen van de legale terugkeer naar het Koninkrijk van personen die zich in het buitenland hebben aangesloten bij een terroristische organisatie en van wie een dreiging voor de nationale veiligheid uitgaat.

Uit de evaluatie van het WODC uit 2020 blijkt dat geen van de personen van wie het Nederlanderschap ten tijde van het onderzoek was ingetrokken, op legale wijze naar Nederland is teruggekeerd. Het betreft daarmee een preventieve maatregel, zodat uit de aard daarvan volgt dat nooit met zekerheid worden vastgesteld in hoeveel gevallen de intrekking daadwerkelijk heeft voorkomen dat een betrokkene zou zijn teruggekeerd. Hoewel daarmee geen rechtstreeks causaal verband kan worden aangetoond tussen de intrekking en het uitblijven van terugkeer, stelt de regering vast dat met de intrekking en de gelijktijdige ongewenstverklaring een juridische belemmering wordt opgeworpen tegen legale terugkeer en dat illegale terugkeer aanzienlijk wordt bemoeilijkt.

In gevallen waarin intrekking van het Nederlanderschap niet mogelijk is, kunnen andere maatregelen worden getroffen ter bescherming van de nationale veiligheid. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan strafrechtelijke opsporing en vervolging, de inzet van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en, indien aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan, bestuursrechtelijke maatregelen. Deze maatregelen kunnen bijdragen aan het beperken van de dreiging die van betrokkenen uitgaat, maar bieden niet dezelfde mogelijkheden als de intrekking van het Nederlanderschap. Zij nemen immers niet het recht van een Nederlander weg om naar Nederland terug te keren. Dat andere maatregelen in voorkomende gevallen worden ingezet, betekent dan ook niet dat daarmee hetzelfde beschermingsniveau of hetzelfde resultaat wordt bereikt.
Juist hierin ligt de zelfstandige meerwaarde van artikel 14, vierde lid, RWN. Anders dan bij een intrekking van het Nederlanderschap na een strafrechtelijke veroordeling, kan deze bevoegdheid worden toegepast zonder dat een voorafgaande strafrechtelijke veroordeling is vereist. Daarmee kan worden opgetreden voordat betrokkene naar Nederland terugkeert. Dit is van belang omdat het, gelet op de mogelijke dreiging voor de nationale veiligheid, niet in alle gevallen verantwoord is om terugkeer af te wachten.

De regering acht het daarom noodzakelijk dat deze bevoegdheid permanent beschikbaar blijft. De terroristische dreiging kan zich immers blijven ontwikkelen en de behoefte aan de inzet van deze maatregel kan zich ook in de toekomst voordoen. Dat in bepaalde gevallen andere maatregelen kunnen worden getroffen, doet niet af aan de zelfstandige meerwaarde van deze bevoegdheid. Wel wordt in ieder individueel geval beoordeeld of intrekking noodzakelijk en proportioneel is, mede in het licht van de beschikbare alternatieve maatregelen.

3.3 Conclusie
De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat de Afdeling Advisering van de Raad van State adviseert de horizonbepaling te verlengen, waarmee er meer ruimte is om de noodzakelijkheid van deze permanente bevoegdheid nader te onderzoeken. Welke risico's ziet de regering waardoor zij het noodzakelijk acht nu deze permanente bevoegdheid te creëren?

De regering heeft stilgestaan bij de mogelijkheid om de bevoegdheid tot intrekking van het Nederlanderschap opnieuw, en daarmee voor een derde keer, tijdelijk te verlengen. Alles afwegende is daar niet voor gekozen. Alleen op die manier blijft deze maatregel altijd inzetbaar op momenten waarop onze nationale veiligheid daarom vraagt. Zoals hiervoor is toegelicht kan het, gelet op de noodzaak tot bescherming van de nationale veiligheid, bezwaarlijk zijn om de terugkeer van een uitreiziger af te wachten. De aanhoudende terroristische dreiging die van uitreizigers uitgaat en het gegeven dat in geen van de gevallen waarin het Nederlanderschap is ingetrokken sprake was van ongecontroleerde legale terugkeer, en voor zover bekend ook geen illegale terugkeer heeft plaatsgevonden, acht de regering daarvoor zwaarwegend.

4. Uitgebrachte adviezen
De leden van de SGP-fractie lezen dat het Openbaar Ministerie erop wijst dat er bij elke beslissing tot intrekking van het Nederlanderschap uitdrukkelijk aandacht moet zijn voor het belang van opsporing, vervolging en berechting van de betrokkene en de mogelijkheid tot tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf. Deze leden vragen de regering of er voldoende capaciteit bij alle ketenpartners is om de ongewenstverklaring te handhaven. Zij vragen de regering hoe voorkomen wordt dat een persoon van wie het Nederlanderschap is ingetrokken toch voet weet te zetten binnen de grenzen van het Koninkrijk.

Er bestaat een breed palet aan (inter)nationale maatregelen om de feitelijke terugkeer van uitreizigers die niet langer de Nederlandse nationaliteit bezitten, te voorkomen. Als gevolg van de intrekking van het Nederlanderschap vervalt het reisdocument dat betrokkene bezit, zoals een Nederlands paspoort, van rechtswege. Het verval van dit document wordt opgenomen in de Stolen and Lost Travel Document database van Interpol. Voorts wordt zowel de betrokkene zelf als zijn vervallen reisdocument opgenomen in het Schengen Informatie systeem II (SIS), dat toegankelijk is voor onder andere de grensautoriteiten van de Schengenstaten. Omdat deze personen tevens worden opgenomen in het opsporingsregister (OPS), kunnen de politie en de Koninklijke Marechaussee hen detecteren wanneer bij het controleren van paspoorten het OPS wordt geraadpleegd. Ook wanneer een persoon bij verlies of verloop van het paspoort een nieuw paspoort aanvraagt (bijv. bij een consulaat of ambassade), wordt een systeem geraadpleegd

(register paspoortsignalering: RPS), waardoor personen met een paspoortmaatregel gedetecteerd kunnen worden.

Zij vragen de regering tevens welke wettelijke mogelijkheden er bestaan om personen van wie het Nederlanderschap is ingetrokken en die zich onverhoopt toch binnen de grenzen van het Koninkrijk weten te begeven, de toegang tot Nederland ontzegd kan worden.

De intrekking van het Nederlanderschap en de gelijktijdige ongewenstverklaring zijn er juist op gericht legale terugkeer te voorkomen en illegale terugkeer te bemoeilijken. In de hypothetische situatie dat een vreemdeling wiens Nederlanderschap is ingetrokken en ongewenst is verklaard zich (toch) weer in Nederland bevindt, wordt ingezet op strafrechtelijke vervolging.

II. Artikelsgewijze toelichting

III. Overig

De leden van de D66-fractie constateren dat er op dit moment nog een zaak in hoger beroep aanhangig is bij de rechter wat betreft het onderscheid tussen Nederlander met alleen de Nederlandse nationaliteit en Nederlanders met meerdere nationaliteiten. Onderhavig wetsvoorstel is desondanks naar de Kamer gestuurd. Kan de regering uiteenzetten waarom niet is gewacht met het indienen van het wetsvoorstel totdat eerdergenoemde zaak tot afronding is gekomen? Kan de regering uiteenzetten wat de stand van zaken is met betrekking tot het hoger beroep tegen de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 24 maart 2025 en in hoeverre de regering de uitspraak in deze zaak nog kan, dan wel zal, betrekken bij de verdere behandeling van het wetsvoorstel?

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft inmiddels op het hoger beroep in deze zaak beslist en de uitspraak van de rechtbank Amsterdam vernietigd.[35] Volgens de Afdeling wordt met de intrekking van het Nederlanderschap geen verboden onderscheid gemaakt op grond van ras. Er zijn daarom geen gevolgen voor de permanentmaking van deze bevoegdheid.

De leden van de D66-fractie merken op dat de Tijdelijke Commissie Grondrechten en Constitutionele Toetsing naar verwachting op 15 oktober met een advies komt over het onderhavige wetsvoorstel. Deze leden willen de regering vragen in te gaan op het advies van de Tijdelijke Commissie in haar beantwoording en eventuele punten of vragen genoemd door de commissie te beantwoorden.

Het door de tijdelijke commissie Grondrechten en constitutionele toetsing uit te brengen advies zal worden gericht aan de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid. Vanzelfsprekend staat het de commissie van Justitie en Veiligheid vrij om eventuele daaruit voortkomende vragen aan

[35] ABRvS 30 september 2026, ECLI:NL:RVS:2026:5732.

het kabinet voor te leggen. Gelet op de horizonbepaling waardoor deze bevoegdheid op 1 maart 2027 vervalt en de daaruit volgende noodzaak tot een spoedige voortgang van het onderhavige voorstel van wet, acht ik het van belang de onderhavige nota naar aanleiding van het verslag alvast aan uw Kamer toe te zenden.[36]

De leden van de VVD-fractie merken op dat bij de initiële behandeling van het wetsvoorstel waarmee de bevoegdheid om het Nederlanderschap in te trekken door de regering is ingevoerd werd aangegeven dat het onwenselijk zou zijn om betrokkene zelf verantwoordelijk te maken voor het betalen van het griffierecht. Heeft de regering anno 2026 nog steeds dezelfde zorgen?

Voor de behandeling van het ambtshalve beroep is geen griffierecht verschuldigd. Het beroep wordt immers veelal niet door de betrokkene zelf in gesteld, maar ambtshalve. Daarvoor is gekozen omdat de persoon die het betreft niet op de gebruikelijke wijze, door uitreiking van het besluit, kan worden ingelicht over de intrekking van het Nederlanderschap, zodat de betrokkene vaker niet dan wel op de hoogte zal zijn van de intrekking van het Nederlanderschap. Ik zie geen reden daar nu van af te wijken. Een verplichting tot betaling van het griffierecht zal ook veelal zinledig zijn, omdat betrokkene zich buiten het Koninkrijk bevindt en het niet mogelijk zal zijn contact te leggen, laat staan betaling af te dwingen.

In hoeveel gevallen heeft de betrokkene zich actief bemoeid met het ambtshalve beroep tegen de intrekking?

Een aantal betrokkenen had contact met een gemachtigde, al dan niet via familieleden. Het komt echter vaker voor dat advocaten geen contact kunnen leggen met betrokkenen. Van actieve bemoeienis is daarom nauwelijks sprake.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel

[36] Kamerstukken II 2025/26, 36984 (R2222), nr. 5.